

Rapportage eerste nulmeting Monitoring & Evaluatie

Leeuwarden-Fryslân 2018

Gemeente **L**eeuwarden

provinsje fryslân
provincie fryslân

17 juni 2015

Inleiding

Blijvende impuls

Over drie jaar is Leeuwarden-Fryslân Culturele Hoofdstad van Europa. Maar Culturele Hoofdstad zijn is niet alleen een feest van culturele evenementen en ervaringen. Culturele Hoofdstad is een middel om voor de lange termijn (2025) een impuls te geven aan de ontwikkeling van Leeuwarden en Fryslân, met als speerpunten het verbeteren van het onderwijs, bevorderen van participatie van maatschappelijke achtergestelde groepen en het vergroten van werkgelegenheid.

32 doelen in een lerende omgeving

Om een blijvende impuls te geven aan stad en provincie hebben we onszelf in de samenwerkingsagenda van de gemeente Leeuwarden en provincie Fryslân en het winnende bidbook doelen gesteld. Deze doelen beschrijven de gewenste maatschappelijke effecten. Deze rapportage gaat in op de 32 doelen uit het bidbook die tevens onderdeel

zijn van de samenwerkingsagenda. Door de stand van zaken op deze 32 doelen te monitoren en evalueren en hierover in gesprek te gaan, creëren we een lerende omgeving waarin we met elkaar kunnen bepalen in hoeverre de ingezette beleidsinterventies effectief zijn. Dit stelt ons in staat onze beleidsinterventies bij te stellen.

Nulmeting schetst eerste beeld

Met deze nulmeting vormen we een eerste beeld op het realiseren van de 32 doelen in 2025. Ook al zijn nog niet over de volle breedte van de doelen uit het bidbook alle meetresultaten bekend, zien we dit toch als een goed moment om een eerste nulmeting uit te brengen. De nulmeting laat ons zien waar we staan en stelt ons in staat van de uitkomsten te leren en de interventies daar op af te stemmen.

Samenvatting

De Culturele Hoofdstad is een middel om voor de lange termijn (2025) een impuls te geven aan de ontwikkeling van Leeuwarden en Friesland.

Hoewel Leeuwarden de Culturele Hoofdstad is in 2018, is het behalen van de lange termijn doelen uit het bidbook geborgd in de samenwerkingsagenda tussen Leeuwarden en provincie Fryslân. Deze nulmeting vindt plaats om met elkaar in gesprek te gaan over de effectiviteit van ingezette beleidsinterventies van gemeente, provincie en maatschappelijk partners.

Bidbook en samenwerkingsagenda

Deze nulmeting richt zich primair op de 32 doelen uit het bidbook, die tevens onderdeel zijn van de samenwerkingsagenda. Voor de drie pijlers van de samenwerkingsagenda (onderwijs, werkgelegenheid en participatie) geven wij de belangrijkste uitkomsten weer.

Participatie

Participatie is voor Leeuwarden en Fryslân een belangrijk thema. Een derde van de Friese volwassen leeft in matige tot sterke eenzaamheid. Daarnaast groeien in Leeuwarden twee maal zoveel kinderen op in armoede (16%) dan landelijk (8%). De doelen uit het bidbook gaan, qua participatie, met name over het participeren aan/in culturele evenementen en instellingen, al dan niet door specifieke doelgroepen zoals mensen met een laag inkomen. Middels het activeren van deze doelgroep geven we een aanzet tot verdere deelname aan de maatschappij middels werkgelegenheid of scholing.

Uit eerder onderzoek (2011) weten we dat van bovengenoemde doelgroep 57% voorstellingen bezoekt en 60% instellingen en plekken bezoekt zoals musea en monumenten.

Werkgelegenheid

Ook werkgelegenheid is voor Leeuwarden en Fryslân een belangrijk thema. De werkloosheid in Fryslân was in 2013 10,2% van de totale beroepsbevolking ten opzichte van 7,7% landelijk. De doelen uit het bidbook focussen zich primair op nieuwe bedrijvigheid, banen voor hoog opgeleiden en banen in de water- en agrifoodsector. Kijkend naar de nulmeting kunnen we concluderen dat er een zeer forse trendbreuk nodig is voor de doelrealisatie in 2018, met name de toename in banen in de sectoren agrifood (+1500 banen) en water: (+7500 banen). Uit eerder onderzoek (2011) is tevens gebleken dat er sprake is van een *Brain gain*: anderhalf jaar na afstuderen woont 15% van de afstudeerders aan een Leeuwarder hogeschool in Leeuwarden, terwijl 5% van de afgestudeerden op 16-jarige leeftijd in Leeuwarden woonde.

Onderwijs

Verbeteren van het onderwijs is de derde hoofdpoging. Belangrijkste bevinding is dat het aantal studenten in Friesland groeit. Sinds 2013 is de groei van het aantal inschrijvingen voor hoger onderwijs hoger dan 4% ten opzichte van het aantal studenten van het jaar ervoor. Het totaal aantal studenten komt daarmee op bijna 22.000.

Nummer en doel
uit het bidbook

Thema/domein uit het bidbook

1

60% of the children below the Dutch poverty line participate in events

Toelichting doel

Beschrijving van de betekenis van het doel. Oftewel: wat gaan we meten en wat willen we bereiken?

Meting

Hoe hebben we gemeten of gaan we meten?

Visuele weergave van meetresultaten

Toelichting op resultaten

Wat we zien in de grafiek. Indien er nog geen resultaten zijn: een beschrijving van wat we al weten of denken te kunnen verwachten

Inhoudsopgave

Cultural access and Participation

Doel 1 t/m 3

Tourism

Doel 4/m 7

Economy and Education

Doel 8 t/m 16

Cultural Vibrancy and Sustainability

Doel 17 t/m 22

Image and Perception

Doel 23 t/m 28

Governance and Delivery process

Doel 29 t/m 32

NB: we hanteren hier de Engelstalige thema's en Engelstalige doelen uit het bidbook om mogelijke interpretatieverschillen in de ENG-NL vertaling te voorkomen.

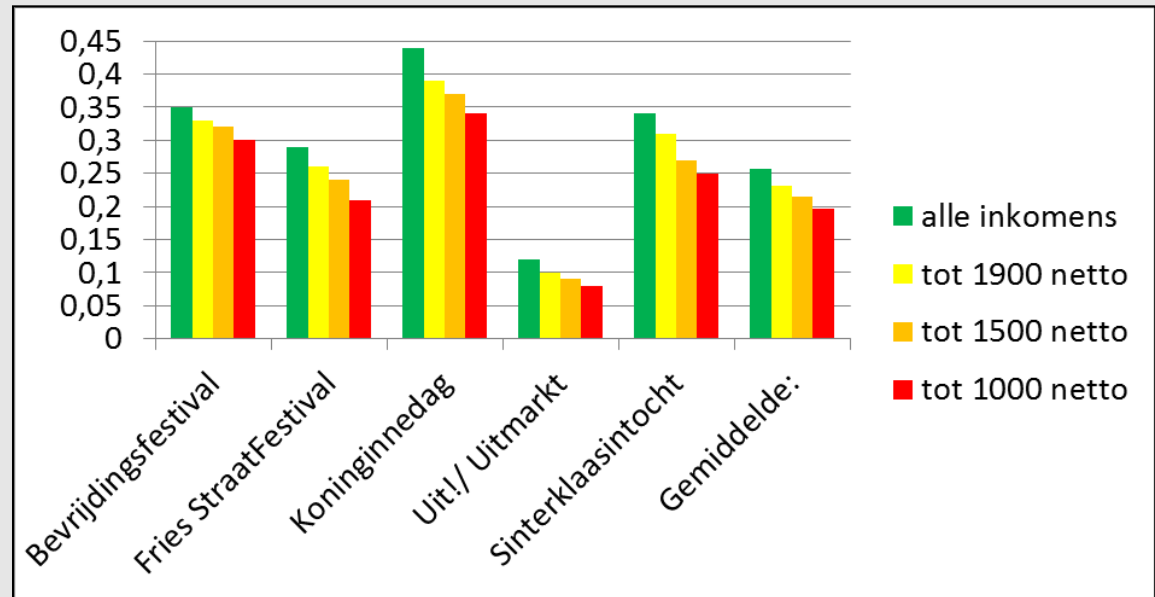
Toelichting doel

Achterliggende gedachte achter dit doel is het stimuleren van competenties creativiteit en innovatie bij kinderen, om daarmee beter aan te sluiten bij de nieuwe werkgelegenheid van Leeuwarden. Doel is om 60% van de kinderen op Friese basisscholen (4-12 jaar) die onder de armoedegrens leven te laten deelnemen aan de culturele evenementen in 2018. Door deze activatie kunnen we de doelgroep beter bereiken en talenten vroegtijdig ontdekken.

Meting

We inventariseren het aanbod en deelname van activiteiten in het kader van cultuureducatie bij basisscholen. We werken daarin samen met organisatie 'Cultuurkade'. Op basis van deze gegevens maken we een inschatting van:

- het percentage leerlingen uit de verschillende inkomensgroepen dat op school deelgenomen heeft aan activiteiten rondom cultuureducatie in het kader van Leeuwarden-Fryslân 2018;
- het percentage leerlingen uit de verschillende inkomensgroepen dat op locatie deelgenomen heeft aan een of meer events in het kader van Leeuwarden-Fryslân 2018.

Bron: Afdeling Onderzoek & Statistiek gemeente Leeuwarden (2013)

Wat we al weten en wat we kunnen verwachten

We weten uit de armoedemonitor van CBS en Sociaal Cultureel Planbureau dat huishoudens met een laag inkomen nauwelijks geld kunnen besteden aan culturele activiteiten. Deelname aan gratis culturele evenementen behoort uiteraard wel tot de mogelijkheden. In de grafiek zien we dat de deelname aan de vermelde culturele activiteiten en de hoogte van het inkomen met elkaar samenhangen.

Als het bezoeken van culturele activiteiten in het kader van Leeuwarden-Fryslân 2018 gratis is, zullen de verschillen in participatie tussen de inkomensgroepen mogelijk kleiner worden.

Toelichting doelen

Deze doelen gaan over de participatie van groepen mensen die traditioneel weinig affiniteit hebben met cultuur. Achterliggende gedachte is: activatie en ontwikkeling van competenties creativiteit en innovatie is nodig om aansluiting te vinden op de arbeidsmarkt.

Voor deze groep mensen hanteren we de volgende criteria, die ook gebruikt worden in het onderzoek naar cultuurparticipatie uit 2011.

Mensen met:

- een laag inkomen
- een laag opleidingsniveau
- beperkte toegang tot culturele activiteiten
- een beperkt sociaal netwerk

Meting

We herhalen het onderzoek uit 2011 dit najaar (2015) en in 2018/2019. Het onderzoek bevraagt een burgerpanel over vragen omtrent bezoek aan culturele evenementen.

De participatie per cultuurthema in percentages van de respondenten op basis van een minimale participatienorm

Thema		N items	Norm	Participatie
A	Bezoek voorstellingen	14	4	57%
B	Bezoek instellingen /plekken musea, monumenten	4	2	60%
C	Gebruik voorzieningen bibliotheek ed.	3	2	12%
D	Bezoek bioscopen theaters	17	3	39%
E	Bezoek Friese Festivals	12	3	27%
F	Bezoek Friese musea	6	2	24%
G	Culturele activiteiten	11	3	21%

Bron: Onderzoek culturele participatie in Fryslân, 2011

Wat we al weten en wat we kunnen verwachten

Het onderzoek uit 2011 levert de bovenstaande uitkomsten. De cijfers zijn gebaseerd op 764 ingevulde vragenlijsten vanuit een aselechte steekproef onder de Friese huishoudens. We zien dat de participatie bij de thema's A en B relatief hoog is. We verwachten dat de participatie bij de meeste thema's in 2018 hoger zal zijn.

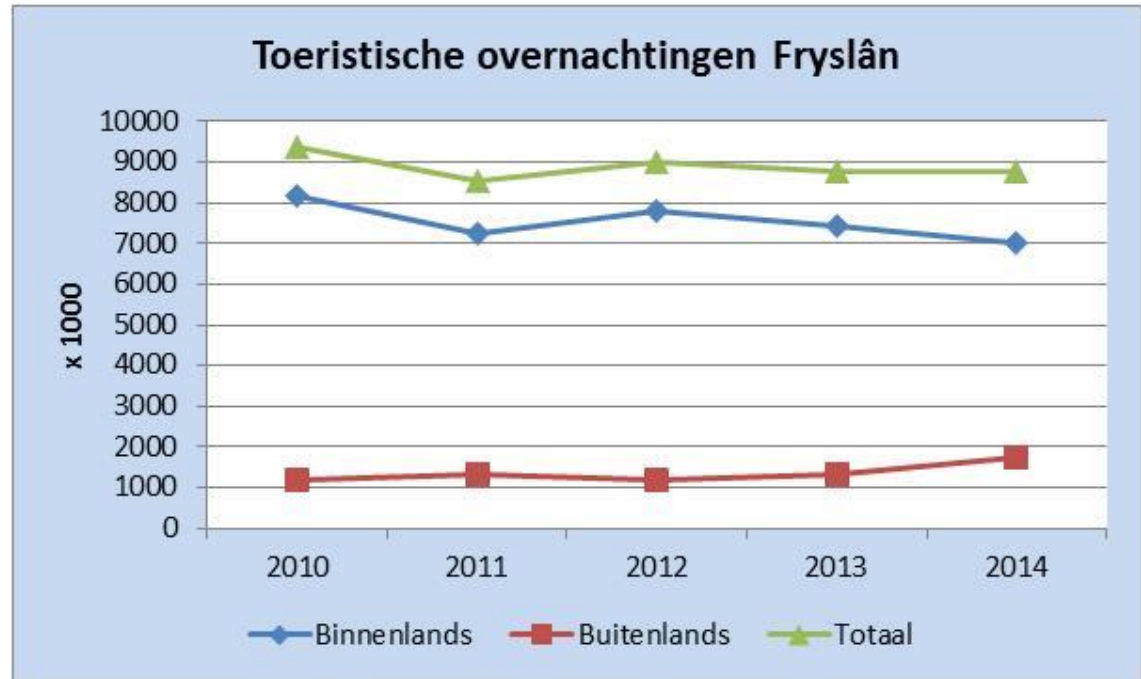
Toelichting doel

De culturele hoofdstad moet een structurele impuls geven aan toerisme, dat één van de grootste economische sectoren is van Fryslân. Geformuleerde doelen zijn:

- 4 miljoen bezoekers aan de evenementen van Leeuwarden-Fryslân 2018;
- Tussen 2015 en 2023 jaarlijks 5% toename van het aantal bezoekers aan Fryslân.

Meting

- Het aantal bezoekers aan evenementen meten we in het jaar van Leeuwarden-Fryslân 2018, via de organisatie.
- De omvang van het aantal bezoekers aan Fryslân meten we in overnachtingen. De cijfers in de grafiek zijn berekend op basis van de volgende onderzoeken:
 - Statistiek Logiesaccomodaties van CBS;
 - ContinuVakantieOnderzoek (CVO) en ContinuVrijetijdsOnderzoek (CVTO) van NBTC-NIPO Research.

Bron: Statistiek Logiesaccomodaties (CBS) en ContinuVakantieOnderzoek en ContinuVrijetijdsOnderzoek (NBTC-NIPO)

Wat we zien en wat we weten

- Het aantal toeristische overnachtingen in Fryslân was in 2014 bijna 9 miljoen. De groei is de laatste paar jaar beperkt.
- Het aantal binnenlandse overnachtingen is de laatste jaren afgenomen. Dit is gecompenseerd door een relatief sterke groei van het aantal buitenlandse overnachtingen.
- Bereiken van de jaarlijkse groei van 5% betekent een toename van 450.000 overnachtingen per jaar.

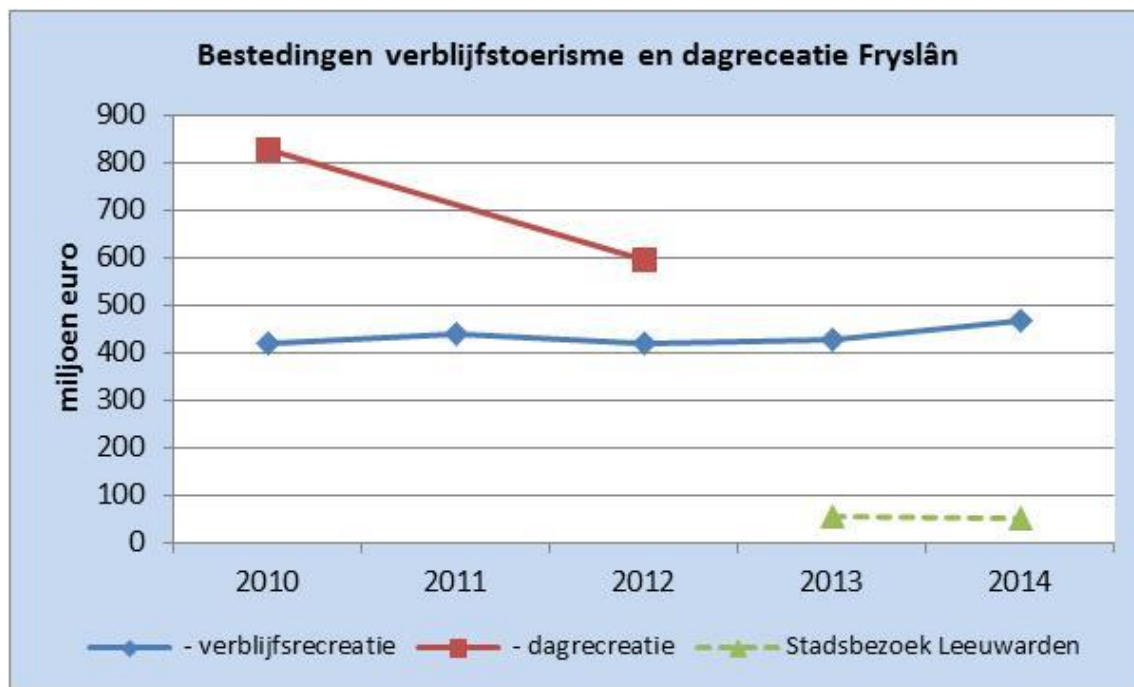

Toelichting doel

Doel is het genereren van inkomsten door bezoekers in het jaar van de culturele hoofdstad. Doelstelling is totaal 79 miljoen euro. Uitgaande van 4 miljoen bezoekers is dat gemiddeld 20 euro per bezoeker.

Meting

Deze meting vindt plaats als de evenementen van start gaan, dus in 2018. Het aantal bezoekers vermenigvuldigen we met de gemiddelde bestedingen per bezoeker. Dit laatste wordt gemeten in het jaarlijkse onderzoek 'Toeristisch bezoek aan steden' van NBTC-NIPO Research. In 2014 gaven bezoekers aan Leeuwarden gemiddeld €32,10,- uit per bezoek.

Bron: Toeristisch bezoek aan steden (NBTC-NIPO)

Wat we al weten en wat we kunnen verwachten

Bestaande onderzoeken naar recreatie en toerisme geven inzicht in de huidige omvang van toeristische bestedingen:

- Bestedingen in het verblijfstoerisme in Fryslân (blauwe lijn) bedroegen in 2014 ongeveer €480,- (bron: CVO).
- Uit het CVO van NBTC-NIPO is gebleken dat dagrecreatie in Fryslân (rode lijn) goed is voor een omzet van ruim €800,- in 2010 en €600,- in 2012. In 2015 wordt dit onderzoek herhaald.
- Stadsbezoek (dagbezoek en verblijfstoerisme) aan Leeuwarden is in 2014 goed voor €50,- aan bestedingen (Bron: Toeristisch bezoek aan steden).

Toelichting doel

Het doel is dat bezoekers zo tevreden zijn over het bezoek dat ze graag nog weer eens terug willen komen. Streven is dat 90% van de bezoekers aangeeft dat ze van plan is om ooit nog eens terug te keren naar Leeuwarden. Deze meting geeft ons een indicatie over de realiseerbaarheid van doel 4: 5% toename toerisme.

Meting

Uit het Continu Vakantieonderzoek van het NBTC-NIPO leiden we af welk deel van de mensen die hun vakantie in Fryslân doorbrengen herhalingsbezoekers zijn. Het CVO vraagt welke informatiekanaalen men gebruikt ter voorbereiding op de vakantie. Een van de antwoordmogelijkheden in het onderzoek is 'ervaring/reeds bekend'. Dit is een indicatie dat men eerder in Fryslân is geweest en dat het dus waarschijnlijk een herhalingsbezoek is. Dit geeft geen antwoord op de vraag hoeveel mensen *van plan* zijn om terug te keren, maar dit geeft aan hoeveel mensen *daadwerkelijk* terugkomen.

Bron: *Continu Vakantieonderzoek (2014)*

Wat we al weten en wat we kunnen verwachten

In 2014 gaf het CVO aan dat het bij 37% van de bezoekers aan Fryslân om een herhalingsbezoek gaat. Dit percentage was hoger dan bij de meeste andere provincies.

Toelichting doel

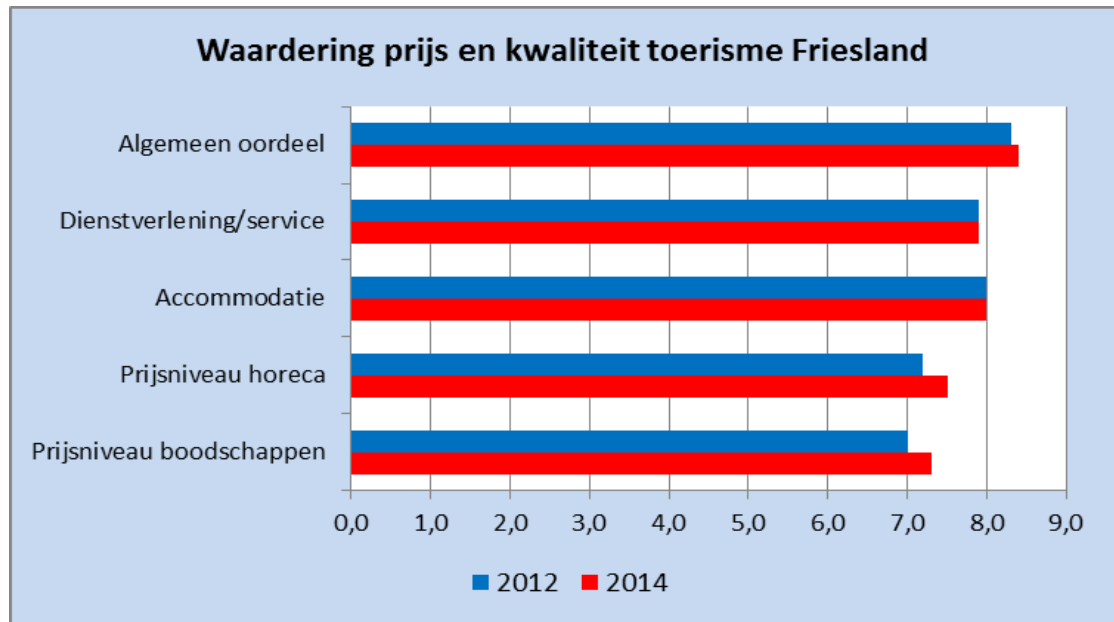
Doel is het verbeteren van toeristische voorzieningen en daarmee de toename van toerisme, vooral op het gebied van cultuur- en ervaringstoerisme. Wij verstaan onder:

- cultuur toerisme: bezoek aan de stad voor culturele activiteiten;
- ervaringstoerisme: bezoek aan de stad voor de totale beleving.

Meting

We meten langs twee lijnen:

- Beoordeling voorzieningen van bezoekers aan Fryslân. We gebruiken daarvoor cijfers van het CVO. Dit onderzoek vraagt mensen die hun vakantie in Fryslân doorbrengen naar een oordeel over verschillende aspecten van hun vakantie.
- Aantal bezoekers aan Fryslân voor cultuur- en ervaringstoerisme. Het onderzoek Toeristisch bezoek aan steden van het NBTC-NIPO bevat cijfers over de activiteiten die mensen in de stad ondernemen. Een aantal van deze activiteiten kunnen worden gerelateerd aan cultuur- en ervaringstoerisme.

Bron: *Continu Vakantieonderzoek*

Wat we zien en wat we weten

Het CVO laat zien dat vakantiegangers in Fryslân hun vakantie in 2014 beoordelen met een 8,4. In vergelijking met andere provincies is dit een hoge score. Op de deelaspecten Dienstverlening/service, Accommodaties, Prijsniveau horeca en Prijsniveau boodschappen ligt de waardering lager (tussen de 7 en 8).

Van de bezoekers aan Leeuwarden komt 3% voor evenementenbezoek, 10% voor museumbezoek en 2% voor bezoek aan theater/concert (Bron: toeristisch bezoek aan steden, NBTC-NIPO). Deze percentages liggen onder het gemiddelde van andere steden in Nederland.

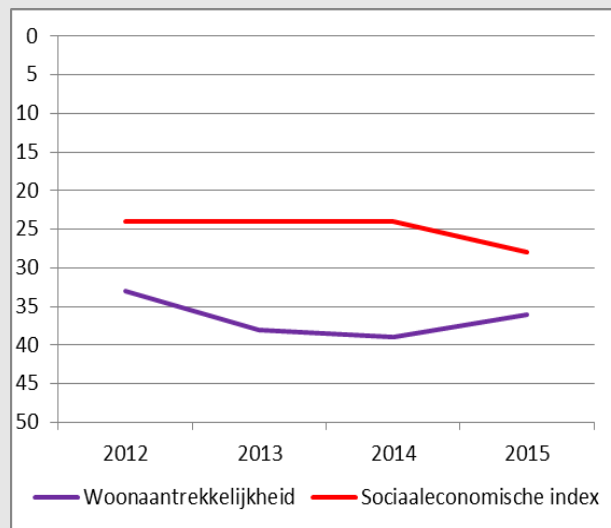
Toelichting doel

Dit doel gaat over de verbetering van woonaantrekkelijkheid van de stad Leeuwarden, resulterend in een toename van de beroepsbevolking met een hoog opleidings- of beroepsniveau. Respectievelijk gaat dit om mensen met HBO/WO opleiding of mensen met hoogwaardige kennis en vaardigheden. Er is een wisselwerking tussen aanwezigheid van (aantrekkelijke) voorzieningen, een prettig woon- en cultureel klimaat en het binden van hoog gekwalificeerd personeel.

Meting

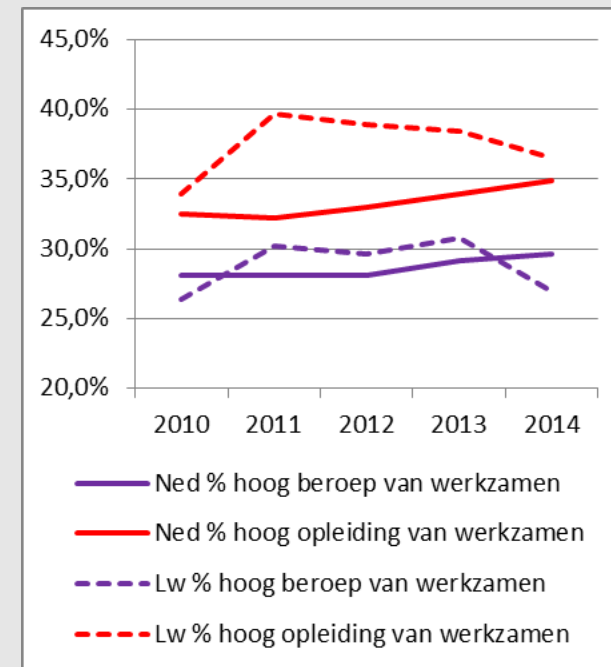
- De aantrekkelijkheid van Leeuwarden monitoren we met behulp van de index-cijfers uit de Atlas voor Gemeenten, die jaarlijks de 50 grootste Nederlandse gemeenten vergelijkt.
- Cijfers over gekwalificeerde arbeid zijn afkomstig van het CBS. We meten het aantal werkzamen: hoog opgeleide werkzame Leeuwarders en Leeuwarders werkzaam in een hoger beroep.

Positie Atlas voor gemeenten (ranglijst 50 grootste gemeenten, 1=hoogste positie)

Bron: Atlas voor Gemeenten

Gekwalificeerde arbeid

Bron: CBS

Wat we zien en wat we weten

- Leeuwarden is in de woonaantrekkelijkheidsindex (figuur links) sinds 2012 gezakt van 33 naar 36. Sinds 2014 weer een positieve ontwikkeling. Deze index is opgebouwd uit meerdere indicatoren. Cultureel aanbod, Veiligheid en Culinair aanbod zijn de meest te beïnvloeden (en wispelturige) elementen. Op Cultureel aanbod was Leeuwarden in de Atlas van 2015 17e van de 50. Veiligheid 47e en Culinair aanbod 11e.
- Het percentage hoog opgeleide werkzame Leeuwarders van het totale aantal werkzamen neemt sinds 2010 sneller toe dan landelijk, dit geldt ook voor het beroepsniveau. Het percentage werkzame hoog opgeleide Leeuwarders daalt in 2014 iets, maar blijft relatief boven het Nederlands gemiddelde. Het percentage werkzame Leeuwarders in een hoog beroep zakt in 2014 voor het eerst sinds 2010 onder het landelijk gemiddelde.

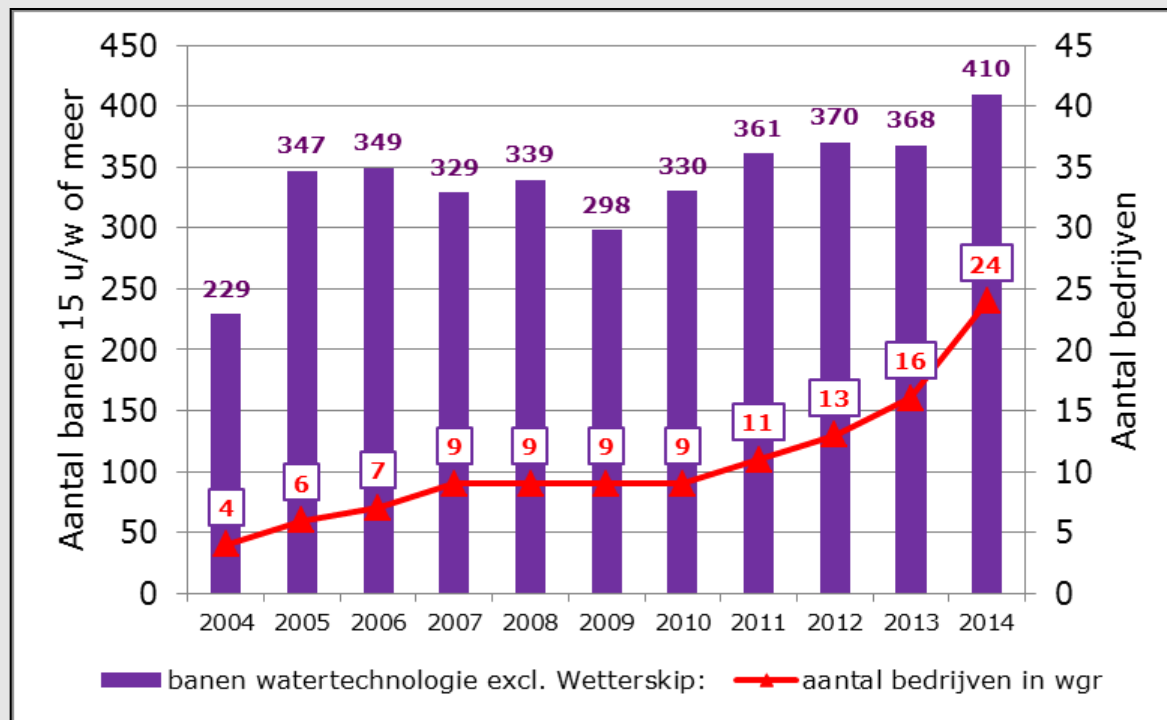
Toelichting doel

Vergroten van de werkgelegenheid in de watersector is één van de economische speerpunten uit de samenwerkingsagenda. Het doel is: 2000 extra banen in 2018 op het gebied van watertechnologie in de provincie Fryslân. De oorspronkelijke doelstelling uit het bidbook formuleerde 7500 extra banen, maar dit betrof een optelsom van de sectoren energie, water en agri-food.

Meting

- In deze meting maken we gebruik van het provinciaal werkgelegenheidsregister (LISA). Het register geeft inzicht in het aantal banen van 15 uur per week en meer in de watertechnologiesector in Leeuwarden en het aantal bedrijven in die sector. Deze cijfers gaan we als indicatie volgen, want het doel van 2000 extra banen beslaat, in tegenstelling tot de hier gepresenteerde meting voor Leeuwarden, een ruimere definitie en betreft heel Fryslân. Hierbij zitten ook bedrijven bij die toeleveren aan de watersector.
- Het Bureau Beleidsonderzoek/Grontmij telt het aantal banen in de watertechnologiesector in heel Fryslân. De laatste gegevens komen uit 2014. In 2018/2019 vindt een herhalingsonderzoek plaats.

Banen en bedrijven watertechnologie Leeuwarden

Bron: LISA

Wat we zien en wat we weten

Aantal banen en bedrijven in Leeuwarden (LISA):

- Aantal banen en bedrijven in de watertechnologie sector groeit.
- De groei tussen april 2013 en april 2014 is 42 banen (incl. Vitens, excl. Wetterskip (400 banen). Het aantal bij het werkgelegenheidsregister bekende watertechbedrijven in Leeuwarden groeide met 8. De meeste bedrijven zijn gevestigd op de Watercampus.
- De stijging kan verklaard worden doordat er steeds meer bedrijven zich vestigen op de Watercampus.

Aantal banen in heel Fryslân (Bureau Bureau Beleidsonderzoek/Grontmij):

- Volgens de ruimere definitie gaat het in Fryslân nu (meting 2014) om 1.800 tot 2.000 banen.

Toelichting doel

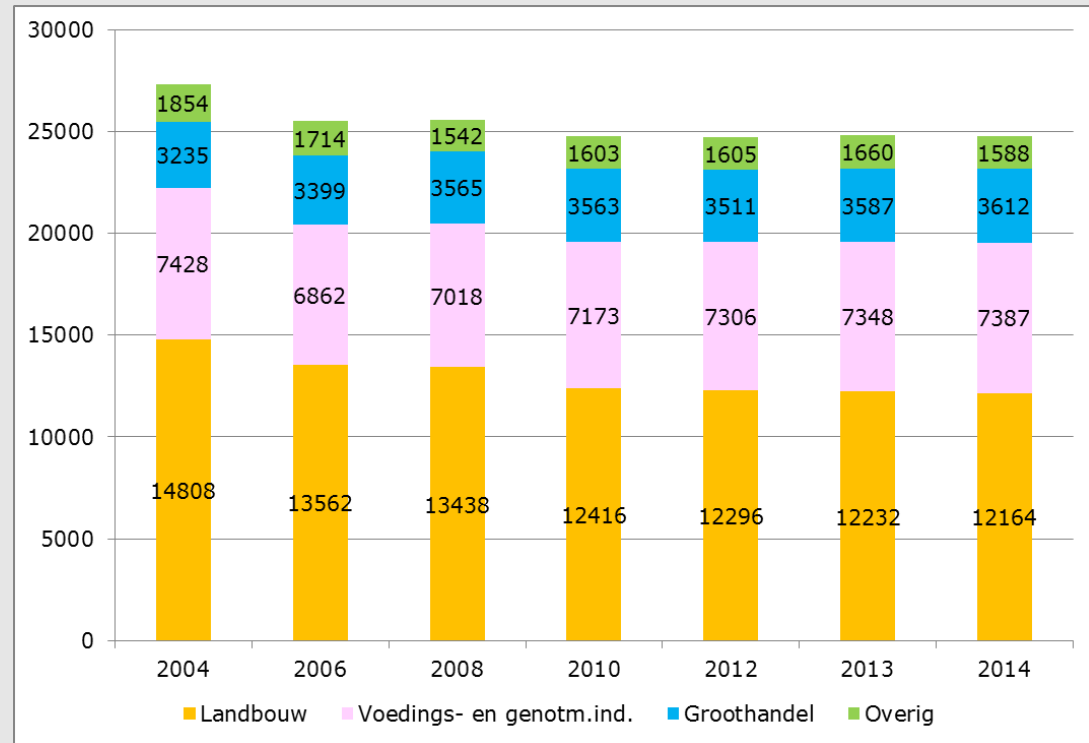
Vergroten van de werkgelegenheid in de agrofoodsector is één van de economische speerpunten uit de samenwerkingsagenda.

Het doel is: 1.500 extra banen in 2018, op het gebied van agrifood in de provincie Fryslân.

Meting

In deze meting maken we gebruik van het provinciaal werkgelegenheidsregister (LISA). Dit register geeft inzicht in het aantal banen van 15 uur per week en meer in de agrifood en het aantal bedrijven in die sector. Het gaat hier om heel Fryslân.

Aantal banen 15u/w in Fryslân in agrifood

Bron: LISA

Wat we zien en wat we weten

- Het aantal banen in de landbouw neemt sinds 2010 langzamer af dan de periode voor 2010.
- Het aantal banen in de voedings- en genotmiddelenindustrie en de daaraan verbonden groothandels groeit.
- Het aantal overige banen is vrij stabiel. Overige banen betreft onder andere de vervaardiging machines voor de landbouw en agrarische handelsbemiddeling.
- In 2015 komen ook de banen uit de (nieuwe) zuivelindustrie in Heerenveen in het werkgelegenheidsregister. Deze worden dan in de grafiek opgenomen.
- Het aantal bedrijven in de agrifood nam tussen 2010 en 2014 af, van 7122 naar 7088. Het totaal aantal banen nam in diezelfde periode met 4 af.

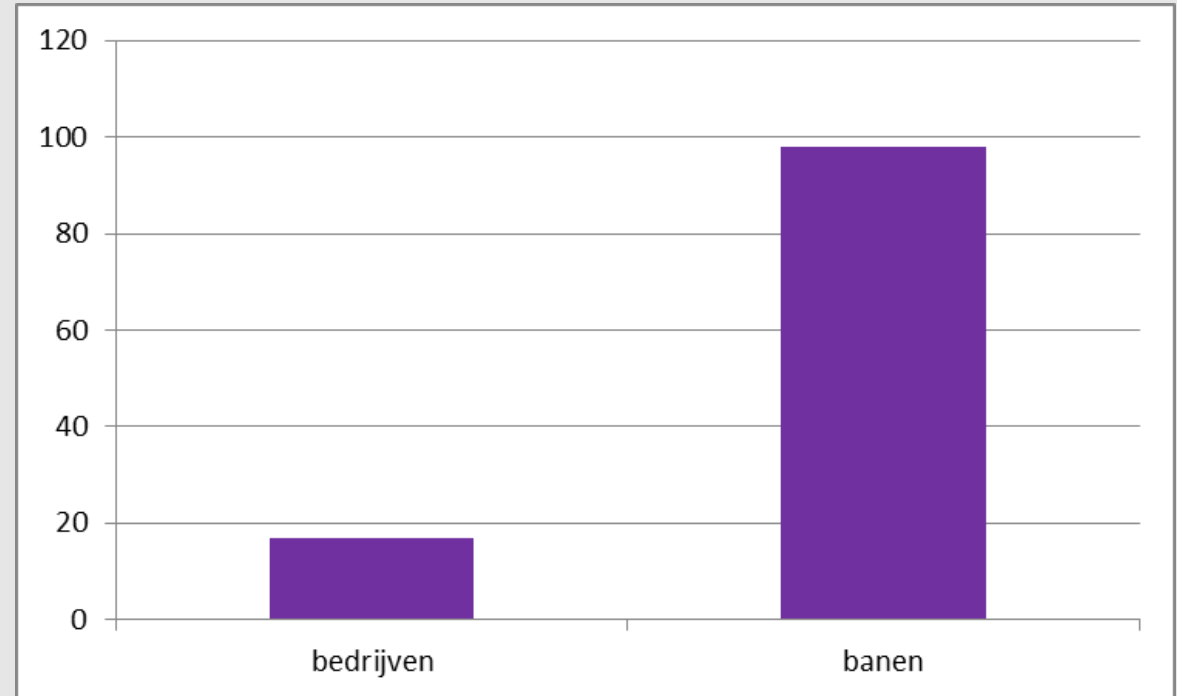
Toelichting doel

Dit doel gaat over de toename van de werkgelegenheid, door het ontstaan van 25 nieuwe bedrijven in de provincie Fryslân.

Meting

In deze meting maken we gebruik van de resultaten van acquisiteurs van team Economie van de Gemeente Leeuwarden. Deze overzichten worden ook de komende jaren gepresenteerd, als indicatie van het ontstaan van nieuwe werkgelegenheid.

In de eindmeting 2018/2019 kijken we regio/provinciebreed naar welke en hoeveel nieuw bedrijven er zijn ontstaan zijn en welke werkgelegenheid daarmee gemoeid is.

Aantal nieuwe bedrijven in Leeuwarden in 2014 en daarbij behorende banen waarbij de gemeente betrokken was

Bron: team Economie van de Gemeente Leeuwarden

Wat we zien en wat we weten

In 2014 was het team Economie van de gemeente Leeuwarden middels bemiddeling, subsidieverstrekking of anderszins betrokken bij het ontstaan van 17 nieuwe bedrijven in Leeuwarden. Hier zijn ongeveer 100 banen mee gemoeid. Het betreft hier banen bij nieuwe bedrijven in Leeuwarden.

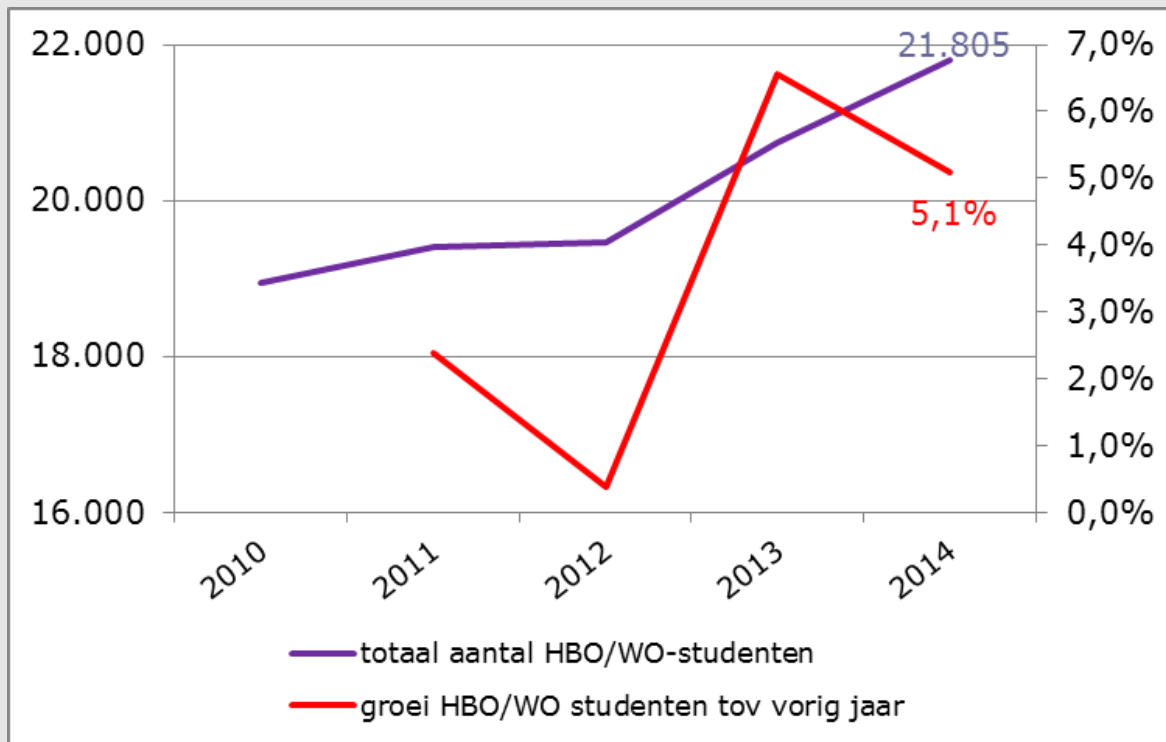
Toelichting doel

Het bedrijfsleven kan niet functioneren zonder goed opgeleid personeel. Het doel is een toename van het aantal studenten bij de HBO en WO opleidingsinstellingen in Fryslân (NHL, Stenden, Van Hall Larenstein, UCF).

Meting

In deze meting maken we gebruik van de verstrekte gegevens van de inschrijvingsbureaus of informatie uit de jaarverslagen van de genoemde instellingen.

Aantal en groei HBO/WO-studenten ingeschreven bij onderwijsinstellingen in Fryslân

Wat we zien en wat we weten

- Het aantal inschrijvingen aan Friese onderwijsinstellingen voor hoger onderwijs groeit. Sinds 2013 is de groei van het aantal inschrijvingen hoger dan 4% ten opzichte van het aantal studenten het jaar daarvoor.
- Sinds 2013 draagt ook het UCF bij aan de groei van het aantal studenten. Deze aantallen zijn nog beperkt.

Toelichting doel

Dit doel gaat over de binding van jongeren aan Leeuwarden en Fryslân. Het geeft inzicht in een *brain drain* of *gain*.

Meting

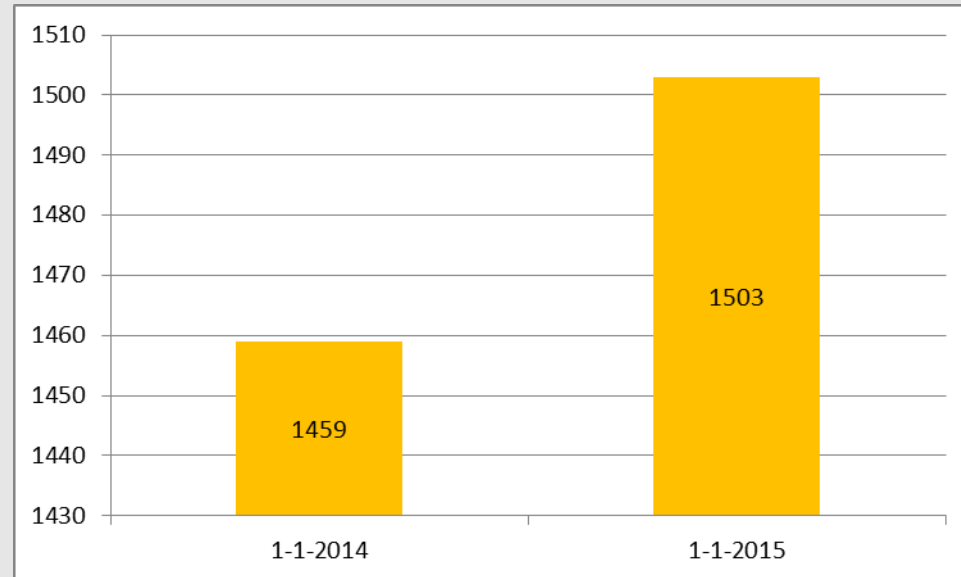
In het 'Communities that Care' onderzoek onder 12-17 jarigen in de gemeente Leeuwarden is een enquêtevraag opgenomen die hierop betrekking heeft. Namelijk:

- *Verwacht je later buiten Friesland te wonen voor een studie?*
Antwoorden: Ja, Nee (volgende vraag overslaan), Weet niet
- *Wil je na je studie terugkeren naar Friesland?*

Antwoorden: *Ja, Nee, Weet niet*
Resultaten komen halverwege 2015. In 2018 herhalen we dit onderzoek.

Of er feitelijk toename is van 'terugkeerders' is te zien voor Leeuwarden in de grafiek hiernaast. Cijfers zijn afkomstig van de Gemeentelijke Basis Administratie persoonsgegevens (GBA) van de gemeente Leeuwarden.

In Leeuwarden woonachtige en in Fryslân geboren personen (23 t/m 35 jaar) die vanuit gemeente buiten Fryslân kwamen

Bron: GBA gemeente Leeuwarden

Wat we al weten en wat we kunnen verwachten

In de gemeente Leeuwarden wonen per 1 januari 2015 1503 personen die in Fryslân geboren zijn en vanuit een andere gemeente buiten Fryslân in Leeuwarden zijn komen wonen. Dit zijn er 44 meer dan in 2014, toen betrof het 1459 personen.

Toelichting doel

Dit doel gaat over de binding van studenten aan Leeuwarden en Fryslân, en daarmee het behoud van hoger opgeleiden in de regio.

Meting

In het voorjaar van 2015 is een onderzoek gedaan onder studenten in Leeuwarden. Hierbij vroegen we naar voorkeuren om te wonen en werken na de studie. We stelden onder andere de volgende vraag:

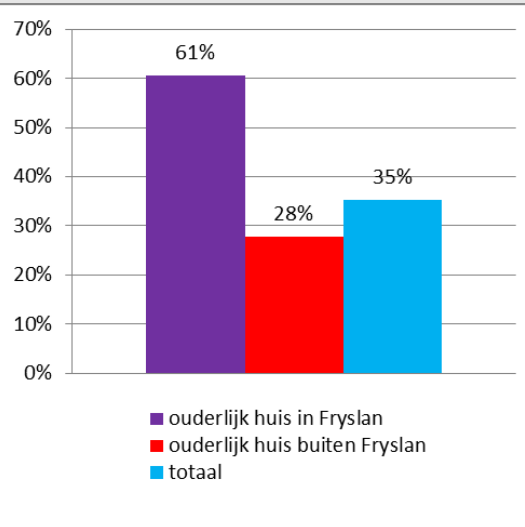
- *Stel dat je na je studie in Friesland een baan kunt vinden. Zou je dan overwegen om voorlopig in Friesland te (blijven) wonen?*

Antwoorden: Ja, Misschien, Nee, Weet niet

De resultaten zijn hiernaast in het linker figuur te zien.

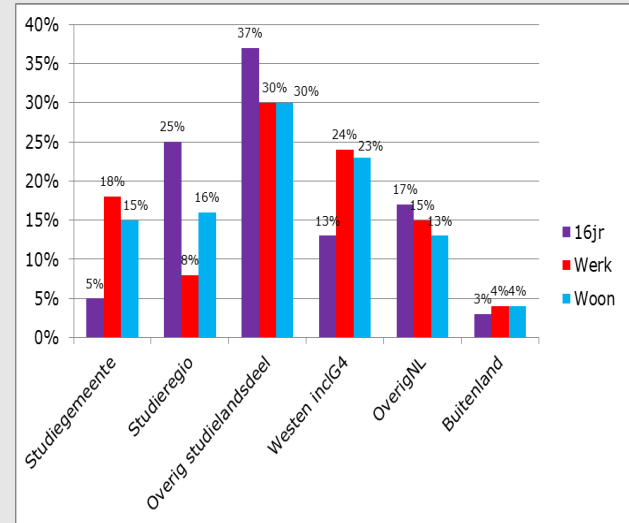
Ook zijn er een aantal harde cijfers te hanteren uit het onderzoek 'Brain drain or brain gain?' uit 2011 (bron: RUG/NICIS). Dit onderzoek kijkt naar studenten die anderhalf jaar na afstuderen nog in Leeuwarden wonen (figuur rechts)

Leeuwarder studenten overwegen in de regio te blijven

Bron: enquête studentenpanel Leeuwarden Studiestad voorjaar 2015

Herkomst en bestemming afgestudeerden hbo-Leeuwarden

Bron: Rijksuniversiteit Groningen/NICIS

Wat we al weten en wat we kunnen verwachten

- 35% van de ondervraagde studenten overweegt in Fryslân te blijven wonen na hun studie. De studenten met een ouderlijk huis in Fryslân zijn daar meer toe geneigd dan studenten met een ouderlijk huis buiten Fryslân (incl. internationale studenten).
- Uit het onderzoek 'Brain drain or brain gain?' (2011) weten we dat 5% van de afgestudeerden aan Leeuwarder hogescholen op 16 jarige leeftijd in Leeuwarden woonde. Anderhalf jaar na afstuderen woont 15% van de afstudeerders aan een Leeuwarder hogeschool in Leeuwarden en 18% werkt in Leeuwarden. Ofwel: er is sprake van een 'brain gain'. Tevens weten we dat er meer afstudeerders vertrekken naar het westen van Nederland dan dat er vandaan komen, c.q. op 16 jarige leeftijd woonden (voordat zij in Leeuwarden gingen studeren).

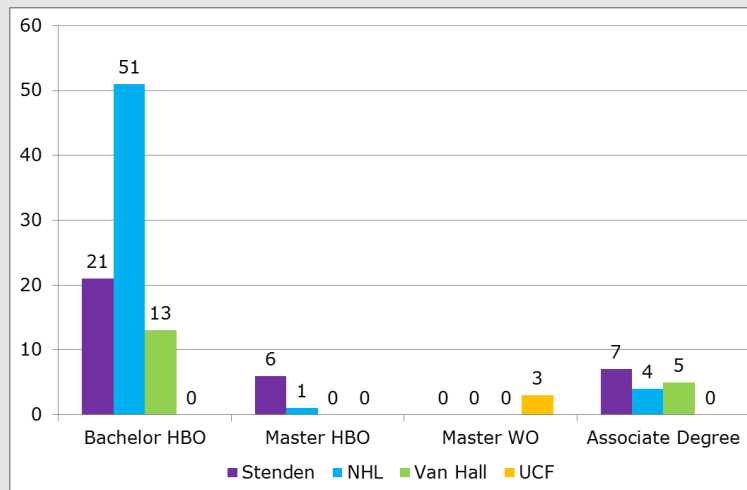
Toelichting doel

Dit doel gaat over het academisch klimaat in Leeuwarden en Fryslân: het groeiend aantal opleidingen en promovendi. Het raakt direct een van de drie speerpunten: het verbeteren van het opleidingsniveau in Fryslân.

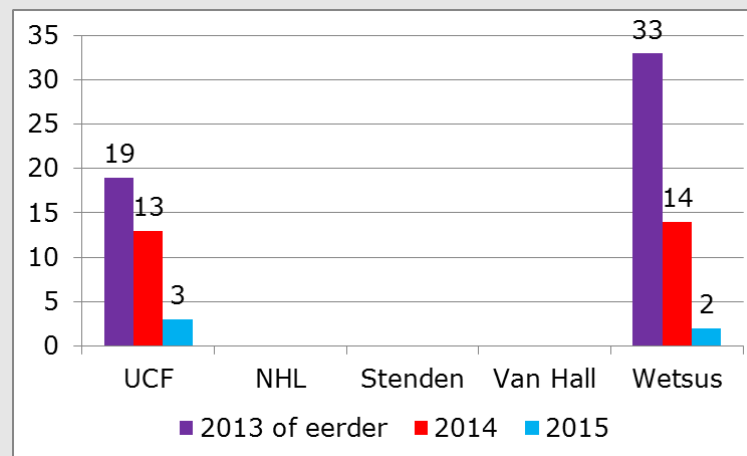
Meting

We hanteren de cijfers die bij de opleidingsinstituten (NHL, Stenden, Van Hall Larenstein, UCF) zijn opgevraagd. Wat betreft het aantal promovendi is ook Wetsus betrokken. Twee opmerkingen zijn relevant:

- de opleidingen die zowel een voltijd als deeltijd variant hebben, zijn één keer meegeteld;
- van NHL, Stenden en Van Hall Larenstein is nog geen overzicht van het aantal promovendi ontvangen.

Aantal aangeboden opleidingen naar graad in Leeuwarden, 2014/2015

Aantal promovendi in Leeuwarden, naar startjaar (stand per maart 2015)

Wat we zien en wat we weten

- Aantal opleidingen bij UCF is nog in ontwikkeling, de komende jaren zal dit toenemen (bovenste grafiek).
- Het gaat nog om unieke promovendi, dus geen dubbeltellingen (onderste grafiek).

Toelichting doel

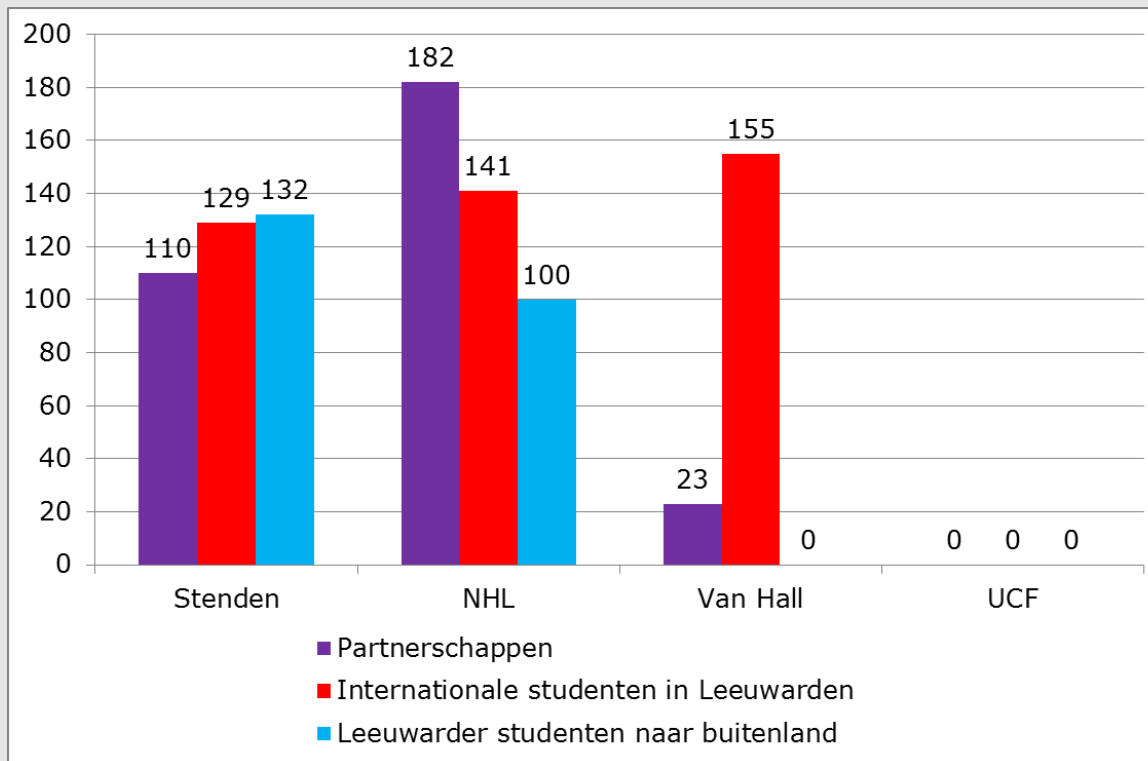
Dit doel gaat over internationale kennisuitwisseling op het gebied van onderwijs. Welke samenwerking bestaat er met buitenlandse opleidingsinstituten? Hoeveel studenten zijn betrokken bij internationale uitwisseling? Uitwisseling geeft een indicatie over de kwaliteit van het onderwijs.

Meting

We hanteren de cijfers die bij de opleidingsinstituten (NHL, Stenden, Van Hall Larenstein, UCF) zijn opgevraagd, onder andere uit jaarverslagen (2013).

Het aantal partnerschappen zijn geteld per opleiding. Als drie opleidingen gebruik maken van dezelfde partnerinstelling, telt deze als drie partnerschappen.

Partnerschappen en uitwisselingsstudenten naar instituut

Wat we zien en wat we weten

- Internationalisering is voor de hogescholen een belangrijk item. Stenden heeft vier vestigingen buiten Europa en biedt uitwisseling ook aan voor studenten van NHL en Van Hall Larenstein.
- NHL streeft ernaar om elke student tijdens zijn/haar studie in aanraking te laten komen met een vorm van internationalisering. Van Hall Larenstein doet mee met het Erasmus beurzenprogramma in het kader van Europese mobiliteit.

Toelichting doel

Door het activeren van mobiliteit binnen de provincie willen we het aantal bezoeken aan culturele instellingen verhogen. Het heeft een relatie met doel 1,2 en 3. Het doel geeft inzicht in hoeverre mensen bereid zijn te reizen voor culturele activiteiten, En de instellingen op hun beurt in staat zijn meer bezoekers te trekken.

Meting

We meten door de gemiddelde reisafstand van bezoekers uit Fryslân te berekenen. Daarbij richten we ons op bestaande of nog op zetten bezoekersregistraties bij musea, theaters en podia van verschillende omvang en uitstraling én bij diverse culturele activiteiten (met name jaarlijkse festivals). Omdat instellingen vaak postcodes opvragen, rekenen we via een conversietool de reisafstand om naar kilometers.

Bestaande registraties zijn soms nog onvoldoende betrouwbaar en representatief. Doel is om ook deze meetactiviteiten door organisatoren te verbeteren en uit te breiden. In oktober 2015 komen er van meerdere instellingen cijfers beschikbaar over het jaar 2014 en eerder. In 2016 volgen cijfers over het jaar 2015.

Gemiddelde reisafstand bezoekers uit Fryslân (in kilometer)

Instelling	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Fries Museum			21,3	22,9	Jan.'16		
Scheepvaartmuseum Sneek	23,1	32,0	28,0	20,8			
Prinsessehof					10		
Landbouwmuseum Earnewâld					Jan.'16		
25 musea Publieksmonitor			-	-	Jan.'16		
De Lawei, De H		?	?	18,9	mei '16		
De H				-	mei '16		
C							
Etc.							

Indicatieve opzet van de gegevens die in beeld worden gebracht

Wat we al weten en wat we kunnen verwachten

- Ook theaters en podia houden vaak via online-kaartverkoop bij waar hun bezoekers vandaan komen. De gemiddelde reisafstand van de helft van de Friese bezoekers aan De Lawei ligt in het seizoen 2014/2015 op 18,9 kilometer. Dit is gebaseerd op ca. 6.500 bezoekers. Van andere theaters worden nog data verzameld, alsmede van activiteiten zoals festivals.
- Het Fries Museum en Scheepvaartmuseum vragen steekproefsgewijs bezoekers waar ze vandaan komen. Deze steekproeven zijn te klein van omvang om betrouwbare uitkomsten te genereren.
- Verwacht wordt dat de Publieksmonitor van 25 andere musea betrouwbare uitkomsten oplevert. De monitor is in februari 2015 gestart. In januari 2016 stelt de Museumfederatie Fryslân de eerste uitkomsten beschikbaar.

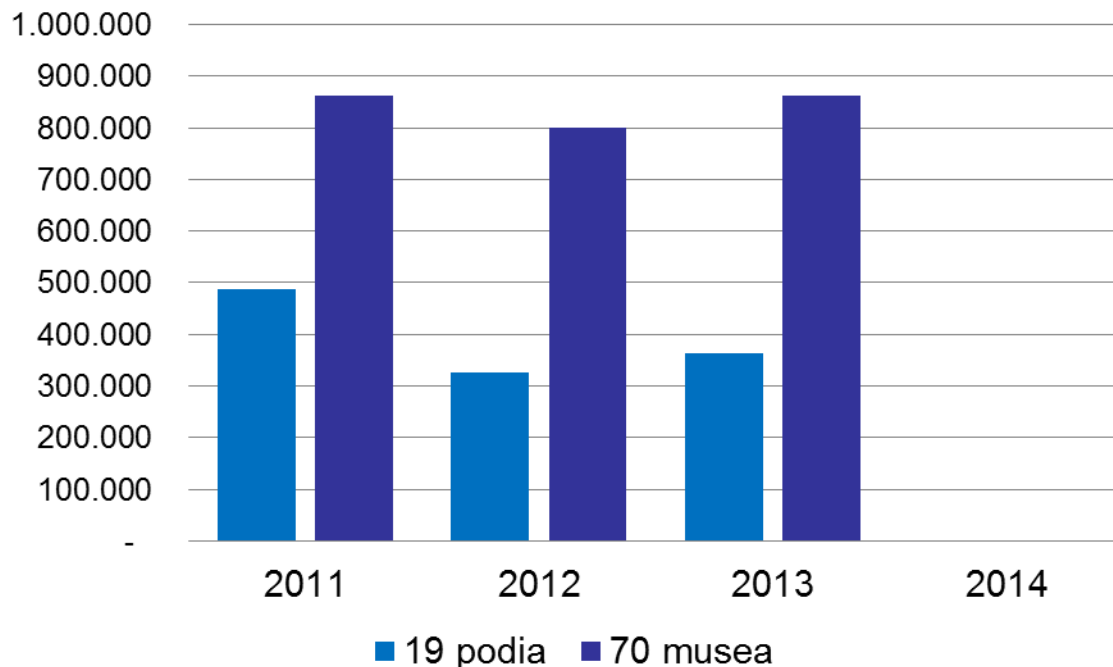
Toelichting doel

Dit doel gaat over de toename van het aantal bezoekers aan musea en professionele podiumkunsten. Onder dit laatste verstaan we: theater, muziek-, dans- en muziektheater en cabaret- en kleinkunstvoorstellingen. Voor het bezoek aan musea brengen we de 70 musea in beeld die aangesloten zijn bij de Museumfederatie Fryslân. De kunsttentoonstellingen en literaire evenementen worden buiten beschouwing gelaten. Het doel heeft een directe relatie met doel 1,2, 3, 6, 7 en 17.

Meting

We maken gebruik van bestaande registraties. Bij de podiumkunsten gaat het om data die het CBS verzamelt en publiceert over 19 Friese theaters/podia. Bij de musea gaat het om de bezoekersregistraties van Museumfederatie Fryslân. Cijfers over 2014 komen in de loop van 2015 beschikbaar.

Bezoekersaantallen podiumkunsten en musea

Wat we zien en wat we al weten

- In 2013 trokken de 19 Friese podia 363.000 bezoekers. Ten opzichte van 2012 was dit een stijging van 11%. In 2011 lag het bezoekersaantal op bijna 500.000.
- Het aantal bezoekers aan de 70 Friese musea (aangesloten bij de Museumfederatie) ligt vrij stabiel op circa 860.000 bezoekers per jaar. Ten opzichte van 2012 was er wel een toename te zien van 7,5%. Het lagere aantal in 2012 hing vooral samen met de verhuizing van het Fries Museum.

Toelichting doel

Dit doel gaat over de toename van het aantal creatieve broedplaatsen in Fryslân. Het gaat om fysieke plekken (geclusterde werk- en oefenruimten) waar creatieve ondernemers, afkomstig uit verschillende kunstzinnige disciplines, samenwerken. Daardoor vindt mogelijk kruisbestuiving, confrontatie en symbiose plaats. Gedachte is dat er een robuuste infrastructuur ontstaat.

Meting

We benaderen in de periode juni-september gemeenten in Fryslân voor de huidige stand van zaken. We hanteren de definitie van de gemeente Leeuwarden als vertrekpunt. Mogelijk dat terugkerende festivals zoals Oerol ook binnen de definitie kunnen gaan vallen.

Aantal creatieve broedplaatsen per plaats

Plaats	2015	2016	Toename
Leeuwarden	3		
Drachten	0		
Sneek	?		
Heerenveen	0		
Noordoost	?		
Noordwest	?		
Zuidoost (overig)	?		
Zuidwest (overig)	?		
Wadden	?		

Wat we al weten en wat we kunnen verwachten

In Leeuwarden zijn in de nulmeting drie creatieve broedplaatsen aanwezig. Het gaat om de Blokhuispoort, de Oude Lts in Nijlân en Oud Commenius (de oude ambachtsschool aan de Floris Versterstraat 3). Van de eerste twee zijn het aantal bedrijven en arbeidsplaatsen bekend: respectievelijk 49 en 71. In Drachten en Heerenveen zijn geen broedplaatsen aanwezig. Momenteel wordt gewerkt aan het beleid broedplaatsen welke in het najaar wordt aangeboden.

Toelichting doel

Via vrijwilligerswerk willen we de participatie van mensen in de samenleving vergoten, wat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt betere kansen geeft tot een baan. Daarnaast creëert het nieuwe verbindingen in samenleving (Iepen Mienskip).

Het doel gaat over het aantal vrijwilligers dat bij één of meerdere van de 51 events actief is. Onder 'core group' verstaan we: vrijwilligers die bij twee of meer events actief zijn.

Meting

Meting vindt plaats bij de events van culturele hoofdstad. De Stichting Leeuwarden-Fryslân 2018 zorgt ervoor dat de organisatoren van de events registraties optuigen rondom de inzet van vrijwilligers. Mogelijk door middel van het opzetten van een centrale vrijwilligersdatabank.

Uitkomsten in 2018/2019 bekend

Toelichting doel

Dit doel gaat over het versterken van de netwerken tussen de creatieve breinen (personen) achter de organisatie van de events en de mate waarin zij contact met elkaar hebben. Voor een deel gaat het dan ook om de vergrote samenwerking tussen culturele instellingen als gevolg van Leeuwarden-Fryslân 2018.

Meting

Via een netwerkanalyse brengen we de onderlinge relatie tussen creatieve breinen van events en culturele instellingen in kaart. Sociale media kunnen daarbij een hulpmiddel zijn. Via aanvullende interviews met deze personen en instellingen wordt doorgevraagd op de positieve beleving en samenwerking. De Stichting Leeuwarden-Fryslân 2018 zorgt er voor dat dit als onderzoeksopdracht uitgezet wordt.

Eerste uitkomsten van de netwerkanalyse komen in 2016 beschikbaar.

Toelichting doel

Dit doel gaat over overdragen van vakmanschap aan jongere generaties. Dit om ervoor te zorgen dat kennis en ambacht behouden blijft.

Meting

We nemen in de Wijkenquête van de gemeente Leeuwarden in het najaar 2015 een vraag op die antwoord geeft op dit doel. Aanvullend daarop verrichten we metingen langs twee andere lijnen:

- via het burgerpanel.
- herhalen van het onderzoek uit 2011 naar Cultuurparticipatie door de provincie Fryslân waarin we een extra vraag opnemen.

Eerste uitkomsten uit de Wijkenquête zijn begin 2016 beschikbaar

Toelichting doel

Doel is om 50 miljoen Europeanen te bereiken: zij hebben gehoord van Leeuwarden in Fryslân. Met 30 miljoen Europeanen is contact, het gaat om eenzijdig en tweezijdig contact. Bekendheid verhoogt de aantrekkingskracht van toeristen en bedrijfsmatige bezoeken.

Meting

Voor de meting is gebruik gemaakt van de online monitoringstool 'OBI4wan'. Deze tool verzamelt relevante data uit sociale media als Twitter, Pinterest, Instagram, LinkedIn en Facebook en nog 430.000 andere bronnen. Er is gezocht op culturele hoofdstad 2018 (en aanverwante termen). Resultaten beperken zich, tot dusver, tot berichten afkomstig uit Nederland.

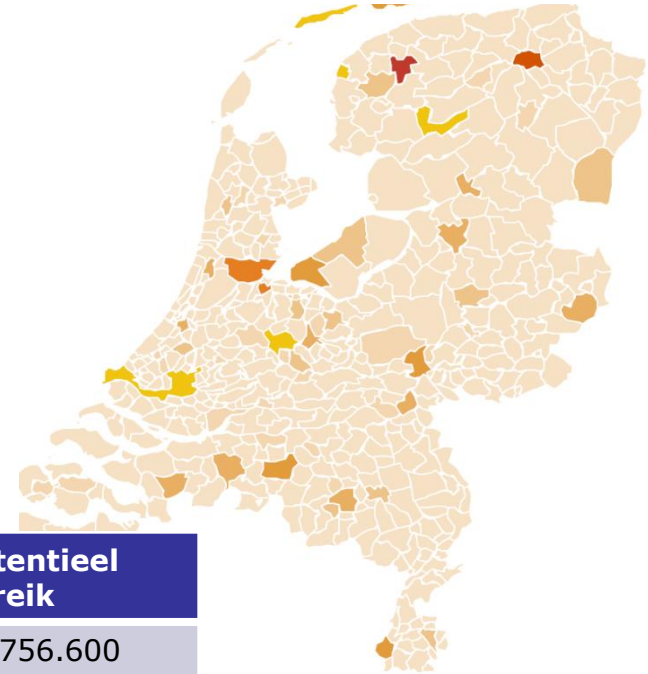
De meting wordt vanaf juni 2015 aangevuld met data van de Stichting Leeuwarden-Fryslân 2018 (bron: kwartaalrapportages marketing en communicatie, Clipit). We richten ons op bereikcijfers van verschillende media.

Het bereik is het aantal mensen dat een bericht leest. Het potentiële bereik betreft het aantal mensen dat het bericht theoretisch had kunnen lezen.

Visuele weergave inhoudstags (sleutelwoorden)

Geografische herkomst auteurs

Aantal berichten	Gemiddeld bereik	Potentieel bereik
8.066	1.706	13.756.600

Bron: Obi4Wan, tijdsperiode 05-01-2014 tot 05-01-2015.

Wat we zien en wat we weten

- Tabel: in het jaar 2014 zijn in totaal 8066 berichten verspreid met een gemiddeld bereik van 1706 en een potentieel bereik van ruim 13 miljoen (vanuit Nederland).
- Landkaart: hoe roder de gemeente, hoe meer berichten afkomstig. Verreweg de meesten zijn afkomstig uit Leeuwarden (1905 berichten), gevolgd door Groningen (300 berichten) en Amsterdam (223 berichten).
- Opvallend is dat het naast Leeuwarden en Fryslân het vooral lijkt te leven in Harlingen, op Terschelling en Ameland en in Heerenveen. Uit overige gemeenten komen minder berichten.
- Op basis van deze gegevens verwachten we dat het potentiële bereik van 50 miljoen in 2018 gehaald wordt.

Toelichting doel

Doel is dat 60% van de inwoners van Fryslân in 2019 meer trots, plezier, sociale cohesie en optimisme heeft ontwikkeld door het jaar van culturele hoofdstad. Dit moet leiden tot meer initiatieven voor werk, scholing of creativiteit.

Meting

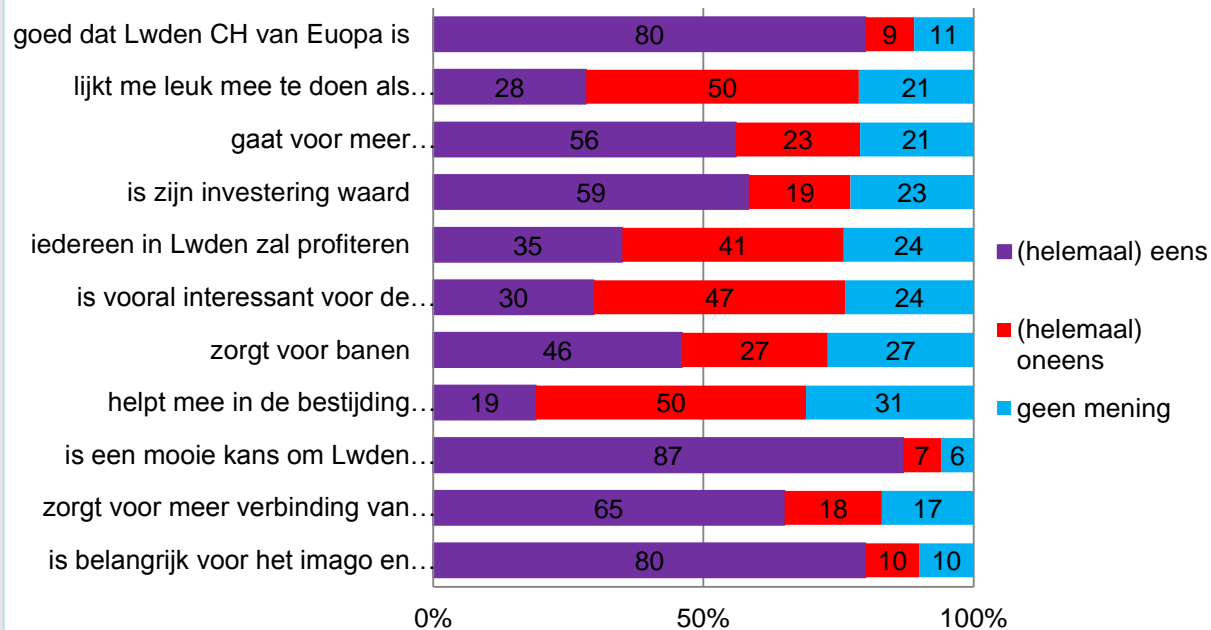
De daadwerkelijke meting op dit doel vindt plaats in 2019. Immers pas dan kunnen we vaststellen of Leeuwarden-Fryslân 2018 meer trots, plezier, sociale cohesie en optimisme opgeleverd heeft. In 2019 voeren we een nieuwe eenmalige meting uit via het burgerpanel.

Belangrijke aandachtspunten zijn:

- operationaliseren en meetbaar maken van de begrippen trots, plezier, sociale cohesie en optimisme;
- het aantal leden van het burgerpanel vergroten, omwille van representativiteit en betrouwbaarheid.

Uitkomst van deze meting verwachten we in oktober 2019.

Stellingen Leeuwarden-Fryslân 2018

Bron: *Wijkenquête 2014*

Wat we al weten en wat we kunnen verwachten

De wijkenquête van 2014 geeft al een goed beeld hoe inwoners van Leeuwarden aankijken tegen de culturele hoofdstad. Dit betreft antwoorden van inwoners van de gemeente Leeuwarden tussen de 18 en 79 jaar

- 80% van de inwoners van Leeuwarden vindt het goed dat Leeuwarden-Fryslân culturele hoofdstad van Europa is;
- 56% van de inwoners van de gemeente Leeuwarden denkt dat Leeuwarden-Fryslân 2018 voor meer gemeenschapsgevoel gaat zorgen (sociale cohesie);
- 87% vindt Leeuwarden-Fryslân 2018 'een mooie kans om Leeuwarden aan de wereld te tonen'.

Toelichting doel

Doel is dat 35% van de inwoners van Fryslân weet wat bedoeld wordt met 'iepen mienskip' en dat zij het in het dagelijkse leven toepassen. Als definitie van iepen mienskip houden we aan: "De kracht van de Friezen, hun onderlinge verbondenheid. Met de blik naar buiten. Naar de rest van Nederland en Europa. Open en gericht op samenwerking" (bron: www.2018.nl).

Meting

Er zijn nog geen gegevens beschikbaar over dit doel. Een nieuwe meting start in mei 2015. We meten via het burgerpanel.

Belangrijke aandachtspunten zijn:

- meetbaar maken van het begrip 'iepen mienskip';
- vaststellen wat we verstaan onder het 'toepassen van open mienskip in het dagelijkse leven' en dit meetbaar maken;
- het aantal leden van het burgerpanel vergroten, omwille van representativiteit en betrouwbaarheid.

Uitkomsten worden verwacht in oktober 2015

Wat we al weten en wat we kunnen verwachten

De Sociale Index van de gemeente Leeuwarden (2013) toont scores op het gebied van sociale binding.

- De gemeente Leeuwarden scoort in zijn geheel een voldoende op sociale binding (met stad, wijk/dorp en met elkaar).
- Bepaalde wijken scoren 'kwetsbaar' op de sociale binding (bv. 't Vliet, Vrijheidswijk, Heechterp-Schieringen), anderen juist 'sterk' (bv. Camminghaburen, Aldlân, Westeinde).

Toelichting doel

Met de culturele hoofdstad wil Fryslan de aantrekkingskracht van de regio voor bedrijven en mensen versterken. Geformuleerde doel is dat Fryslân, door de rest van Nederland niet (alleen) als perifeer, agrarisch en toeristisch wordt gezien, maar ook als creatief, open en innovatief.

Meting

Er zijn nu nog beperkt gegevens beschikbaar over dit doel. In mei 2015 start een nieuwe meting. We zetten daarvoor een onderzoek op gericht onderzoek naar het creatieve open innovatieve imago van de provincie Fryslân. Het onderzoek wordt uitgevoerd door studenten. En wordt ook na 2018 herhaald.

Uitkomst van deze meting verwachten we in februari 2016.

Wat we al weten en wat we kunnen verwachten

Uit onderzoek van 'Fan Fryslân' (Fryslân als merk, 2013) blijkt dat men bij Fryslân vooral de associaties water, toerisme en landbouw heeft. Veel mensen plannen een toeristisch bezoek aan de provincie. Beduidend minder hoog scoren zaken als sport, ruimte en groen. De bereidheid onder studenten om in Fryslân te gaan studeren blijkt groot. Fryslân is minder aantrekkelijk voor nieuwe inwoners en bedrijven.

Toelichting doel

Doel is een verbeterd internationaal profiel van de stad en de regio als het gaat om watertechnologie. Bij 'een internationaal profiel' gaan we uit van een wisselwerking: de Friese watertechnologie sector is buiten Nederland bekend en andersom leveren andere landen een bijdrage aan het imago van de Friese watertechnologie sector.

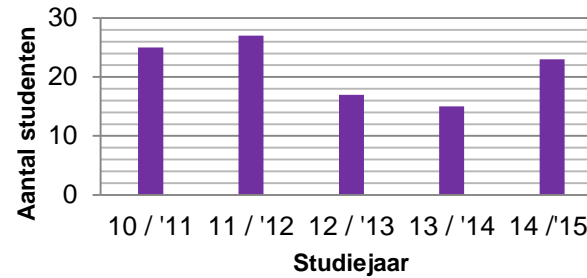
Meting

We meten langs vier meetpunten:

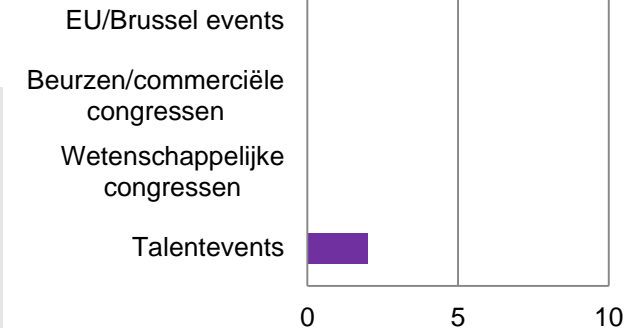
1. Het aantal contacten die de sector heeft met het buitenland (Watercampus).
2. Het aantal buitenlandse studenten in de masteropleidingen watertechnologie HBO/WO.
3. Het aantal publicaties over de Watertechnologie (uit Fryslân) in buitenlandse journals.
4. Het aantal events/beurzen die in het buitenland door Friese delegaties uit de watertechnologiesector worden bezocht of georganiseerd.

Op dit moment zijn er nog beperkt gegevens beschikbaar op de meetpunten. Vanaf juni 2015 komen naar verwachting meer gegevens beschikbaar (onder andere events en beurzen).

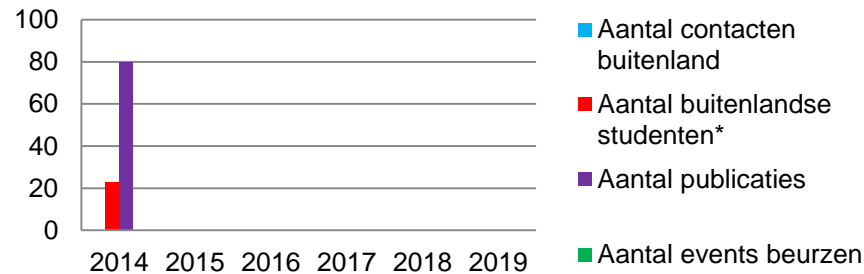
Aantal buitenlandse studenten

Aantal events/ beurzen

Totaal

Bron: registratie Wetsus

* Studenten 2014 is studiejaar 2014/2015

Wat we zien en wat we weten

Het aantal buitenlandse studenten is, na een afname, in 2014/2015 weer toegenomen ten opzichte van de twee voorgaande studiejaar.
(aantal events wordt nog in laatste grafiek verwerkt)

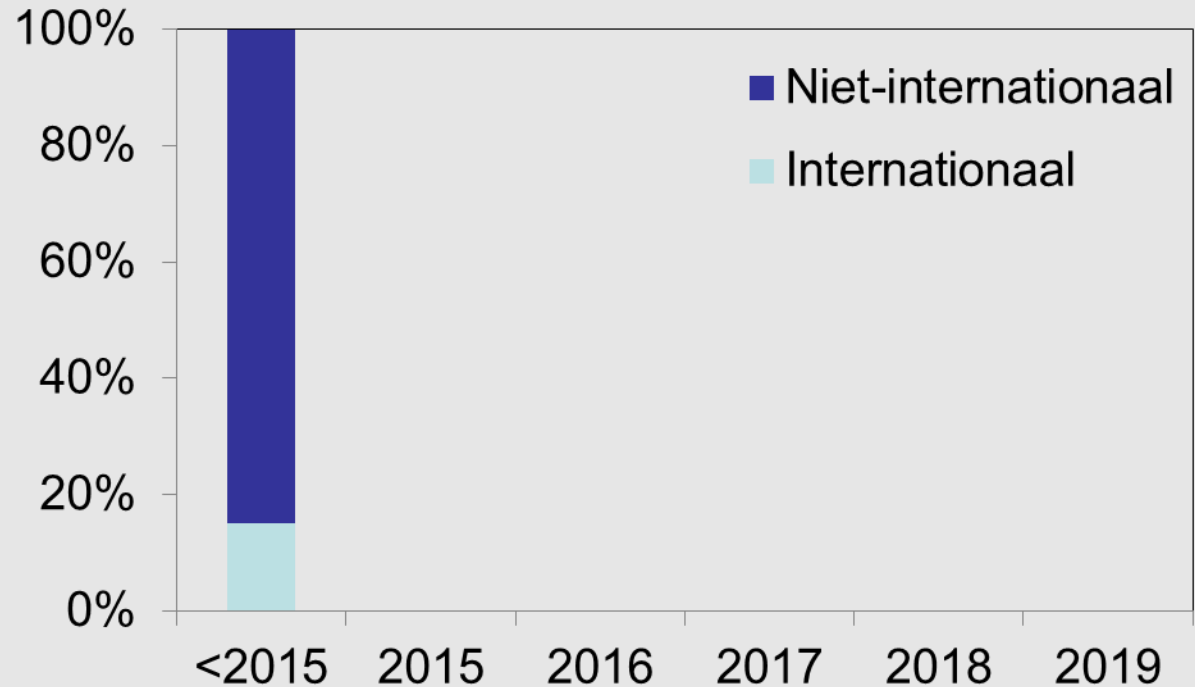
Toelichting doel

Met het formuleren van dit doel richten we ons op het opzetten van projecten met een duidelijke internationale meerwaarde, wat tot uiting moet komen in de belangstelling van internationale financiers.

Meting

We maken zichtbaar welk deel van de subsidies uit internationale fondsen is verkregen. In de komende financiële jaarverslagen van de Stichting Leeuwarden-Fryslân 2018 worden hierover gegevens gepubliceerd. Jaarlijks vullen we de gegevensreeks aan.

Subsidies Stichting Culturele Hoofdstad 2011-2014

Wat we zien en wat we weten

- Tussen 2011 en 2014 heeft de Stichting Culturele Hoofdstad totaal €112.000,- aan subsidies ontvangen, zowel binnenlands als buitenlands.
 - Fonds Cultuurparticipatie : €60.000,-
 - Stichting Doen €30.000,-
 - Grundtvig €17.000,-
 - Stichting Ondernemersfonds €5.000,-
- Hier zit slechts één Europese subsidie bij. Dat is Grundtvig fonds: onderdeel van het Europese subsidieprogramma Leven Lang Leren (LLP) dat zich richt op de formele, informele en niet-formele volwasseneneducatie.

Toelichting doel

Leeuwarden-Fryslân 2018 moet leiden tot meer coherentie tussen bestaande instellingen gericht op het bevorderen van levenskwaliteit (ook in EU-context). Dit is gebaseerd op de verwachting dat dit gaat resulteren in effectiever beleid en uitvoering en daarmee tot meerwaarde voor de betrokken inwoners.

Meting

De meting bestaat uit twee onderdelen:

- uitzoeken welke instellingen doelen hebben gericht op het verhogen van de levenskwaliteit;
- netwerkanalyse gericht op de mate van samenhang tussen deze instellingen.

Op beide onderdelen voeren we een enquête uit eind 2015, eind 2017, eind 2018 en begin 2020. De eerste resultaten komen eind 2015 beschikbaar. De enquêtering wordt uitgevoerd studentenstages.

Eerste resultaten worden verwacht eind 2015

Toelichting doel

Cultuurbeleid in het trilaterale Waddengebied gebruikt een brede definitie van cultuur zoals deze ook is gebruikt in het bidbook Leeuwarden-Fryslân 2018. In die definitie heeft goed cultuurbeleid oog voor verbetering van levensomstandigheden en geeft mensen meer kansen. Daarnaast gaat cultuur ook over wie we zijn en hoe we handelen.

Meting

Met behulp van een studentenproject maken we in de tweede helft van 2015 inzichtelijk welke definities van cultuur in het trilaterale Waddengebied worden gehanteerd. Begin 2016 komen de eerste resultaten.

Eerste resultaten begin 2016

Toelichting doel

Culturele instellingen werken door Leeuwarden-Fryslân 2018 meer samen met de burger, vooral ook over grenzen heen. Uiteindelijke doel is de participatiegraad verhogen. Het heeft relatie met doel 1,2,3, 17 en 20.

Meting

Met een studentenproject in de eerste helft van 2016 achterhalen we hoe de governance van de grensoverschrijdende culturele gemeenschap nu is ingericht en in welke mate deze zich focust op participatie en ontwikkeling met burgers. In Leeuwarden wordt dit concreet vormgegeven met Kunstkade, een project gericht op cultuureducatie op scholen. De maatlat kan bestaan uit de vrijwilligersinzet per kunstuiting.

Een volgend studentenproject vindt plaats in 2018/2019 om na te gaan of er sprake is van wijziging in de inzet en in welke mate dit is veroorzaakt door Leeuwarden-Fryslân 2018 .

Onderzoeksuitkomsten worden verwacht in de zomer van 2016 en begin 2019.